

Volum

El món en què vivim és tridimensional i divers. Per tant, és necessari que l'alumnat d'arts tingui consciència del context físic en què habita perquè disposi de les eines i dels recursos que li permetin comprendre les particularitats dels objectes, la seva estètica i funció, la seva estructura interna i la relació d'aquestes característiques amb l'espai que l'envolta.

La introducció en l'estudi i l'anàlisi de les formes i de les manifestacions tridimensionals afavorirà completar la visió plàstica i contribuir al desenvolupament de la formació artística, en equilibri amb el medi ambient i respecte cap a ell i amb l'enriquiment inherent a la diversitat cultural i artística.

La matèria de Volum proporcionarà a l'alumnat les eines i els recursos per veure, conèixer, sentir i gaudir les formes volumètriques que existeixen al seu entorn per mitjà dels coneixements, les destreses i les actituds relacionades amb les tècniques, els materials i els elements formals. L'alumnat desenvoluparà també habilitats i capacitats creatives respectant la diversitat, i el dotarà d'experiències suficients en un context inclusiu i en igualtat de condicions. D'aquesta manera, mitjançant l'art es fomentarà una actitud crítica, sostenible i innovadora. A més, la matèria de Volum incideix a exercitar els mecanismes de percepció de les formes volumètriques i a ajudar al desenvolupament des d'una visió analítica i sintètica dels objectes artístics i tridimensionals que ens envolten. Per això es dona a l'alumnat les pautes per despertar la curiositat, per explorar l'entorn i per a la comunicació en el context que l'envolta, amb l'objectiu d'analitzar els aspectes formals i el coneixement del medi. La matèria de Volum contribueix al desenvolupament de diferents components de la formació artística molt vinculats entre si, com són la percepció intel·lectual i sensorial de la forma, la creació dels objectes tridimensionals i la llum, analitzada per entendre la configuració i la percepció dels objectes volumètrics.

Per entendre les últimes tendències i la importància del volum en el procés del disseny d'obres tridimensionals es valoraran i analitzaran aspectes històrics i socials relacionats amb el concepte escultòric, sobretot dels segles XIX i XX. Per això la matèria de Volum impartida en el primer curs de batxillerat d'arts plàstiques proporcionarà a l'alumnat una visió general de les tècniques més innovadores i de les més tradicionals, amb la intenció d'identificar materials com el fang, la fusta, la pedra, el marbre i els metalls, entre d'altres.

També conèixer les tècniques i els procediments per a la seva transformació, com, per exemple, els processos de cocció ceràmica, el buidatge a la cera perduda, el bronze fos, la talla directa, la tècnica de l'estofat, la forja i les tècniques mixtes aplicades a l'escultura i a les obres volumètriques. De la mateixa manera s'aprofundirà en l'ús dels instruments i de les eines adequats per a cada producció artística.

A més, s'estudiaran altres característiques i particularitats, com són la funció i la finalitat de l'objecte, l'evolució i el seu ús en l'entorn cultural en el qual es desenvolupa. Aquests coneixements, destreses i actituds estaran presents en els quatre blocs de sabers bàsics en els quals s'ha dividit la matèria, que, en derivar de les competències específiques, no tenen un caràcter seqüencial i s'han d'abordar de manera simultània:

- *Tècniques i materials de configuració*
- *Elements de configuració formal i espacial*
- *Anàlisi de la representació tridimensional*
- *Volum en el procés de disseny*

Pel que fa la matèria de Volum en l'assoliment de les competències clau, afavoreix el desenvolupament de totes aquestes, atès el seu caràcter divers i integrador.

En primer lloc, la matèria desenvolupa plenament la competència de consciència i expressió culturals, vehiculant per mitjà de les arts graficoplàstiques, visuals i audiovisuals les pròpies

experiències i emocions experimentades per l'alumnat, on les habilitats de cooperació i socialització, i la utilització de tècniques i recursos dels llenguatges artístics adquireixen una gran rellevància per atendre i respondre criteris de sostenibilitat, en equilibri amb l'expressió creativa d'idees.

L'ús de les TIC no només contribueix, com a eines eficaces en la producció de creacions visuals i audiovisuals en el camp tridimensional, sinó que també, paral·lelament, afavoreix el desenvolupament de la competència tecnològica. La competència matemàtica i la competència en ciència, tecnologia i enginyeria es treballa de manera transversal a tota la matèria. S'aportarà a la competència personal, social i d'aprendre a aprendre afavorint l'anàlisi i l'atenció als processos i a l'experimentació creativa, ja que comporta la presa de consciència sobre les capacitats i els recursos sostenibles, així com la integració dels propis errors com a part del procés d'ensenyament aprenentatge i instrument de millora. Tot el procés creatiu i el seu desenvolupament en la matèria de Volum contribueix a potenciar en l'alumnat el sentit de la iniciativa i de l'espiritu emprendedor.

Alhora, la matèria ha d'insistir en la formació de codis ètics que preparin l'alumnat com a futur ciutadà o ciutadana en l'ús correcte de l'expressió i la comunicació artística, visual i audiovisual, perquè li proporcionin les eines i els recursos necessaris que li facilitin la interacció i el desenvolupament davant de qualsevol situació d'aprenentatge.

Aquests coneixements, destreses i actituds han de ser, per tant, entesos com a elements d'anàlisi i de treball comuns a tots els blocs. Un enfocament competencial i pràctic, mitjançant el qual l'alumnat s'expressi a través de la imatge, aplicant amb rigor coneixements i tècniques que ja ha adquirit i que generi participació i desenvolupament de la creativitat, sense oblidar el propi caràcter de la matèria, especialment motivador i innovador.

A més, com a procés de creació i d'expressió artística pel seu llenguatge interdisciplinari i transversal, la matèria de Volum ajuda a la comprensió, a l'expressió i a la comunicació en diferents formats plàstics, visuals i audiovisuals. De la mateixa manera, s'incideix transversalment per mitjà dels seus exercicis i de les seves competències en el foment del desenvolupament sostenible i en la cura del medi ambient, insistint alhora en el desenvolupament de l'espiritu emprendedor i en l'educació cívica, en la igualtat de gènere, en la prevenció i resolució de conflictes, en la gestió de situacions de risc resultants de la utilització de les TIC i, per descomptat, a crear espais cent per cent inclusius tant per a l'alumnat com per al professorat, aspectes tots recollits en els reptes del mil·lenni.

Així doncs, l'objectiu de la matèria és impulsar la capacitat creadora atenent l'expressió del volum, potenciant la producció divergent que fomenta en l'alumnat l'aportació de solucions pròpies, originals i inclusives. Això comporta aparellar la percepció i la imaginació amb coneixements pràctics i tècnics, sempre sostenibles i dirigits cap a l'orientació i les sortides professionals.

Competències específiques

Competència 1

Analitzar el llenguatge tridimensional relacionant els procediments artístics aplicats a la creació d'obres d'art i els objectes de caràcter volumètric del patrimoni, per expressar i argumentar el propi discurs respecte a la diversitat cultural i artística.

Criteris d'avaluació

1.1 Identificar els diferents procediments artístics presents en obres d'art volumètriques analitzant-ne el llenguatge tridimensional.

1.2 Apreciar el patrimoni cultural argumentant el valor de la diversitat en les manifestacions artístiques i fomentant la llibertat d'expressió.

Un primer pas fonamental en l'acostament a aquesta matèria és el coneixement de les característiques del llenguatge tridimensional, mitjançant l'observació, en diferents produccions volumètriques, de l'experimentació amb els diversos i variats procediments i tècniques artístiques. A més, l'anàlisi de les formes volumètriques facilitarà que l'alumnat desenvolupi la seva capacitat crítica i estètica. Aquesta capacitat permetrà descobrir les qualitats emotives i expressives de les tècniques volumètriques, com poden ser el modelatge, el buidatge i l'assemblatge, entre d'altres.

A partir d'aquest coneixement i de l'anàlisi d'obres tridimensionals, l'alumnat reconeixerà el valor de la diversitat en el patrimoni cultural i artístic, i les seves riqueses creatives i estètiques inherents. L'alumnat podrà integrar el resultat d'aquestes experiències artístiques en la pròpia identitat, enriquint-la i afavorint un discurs lliure, propi i respectuós.

Competència 2

Reflexionar críticament sobre les produccions artístiques tridimensionals de totes les èpoques, vinculant-ne les particularitats formals i conceptuais a les pròpies de la cultura visual, per potenciar el desenvolupament mental divers i així descobrir solucions artístiques diferents.

Criteris d'avaluació

2.1 Participar activament, en situacions d'anàlisis formals i conceptuais de produccions artístiques tridimensionals, fomentant el seu esperit crític.

2.2 Investigar, amb criteri propi, els referents i contextos de produccions artístiques tridimensionals, respectant les diverses formes de pensament.

Tota obra d'art pertany a un moment històric i cultural determinat, i està vinculada tant a la individualitat de l'artista com al context social en què es desenvolupa, la qual cosa li confereix unes especificitats i unes característiques concretes. Un estudi profund sobre les obres volumètriques permetrà a l'alumnat relacionar els aspectes, tant de forma com de concepte, amb les particularitats de la cultura artística a què pertanyin, cosa que contribuirà a erradicar estereotips i convencionalismes en la creació de propostes volumètriques innovadores.

Una actitud proactiva serà fonamental perquè l'alumnat desenvolupi la seva pròpia identitat i promogui la llibertat d'expressió com a valor fonamental en qualsevol societat.

Es potenciarà un pensament divergent, és a dir, un procés que generi i explori respostes i preguntes creatives i diferents, mitjançant l'anàlisi formal i conceptual de les diverses produccions artístiques tridimensionals, afavorint la participació i la reflexió de l'alumnat.

Competència 3

Examinar l'entorn cultural i artístic i els artistes contemporanis i de tots els temps, investigant sobre totes les manifestacions de caràcter tridimensional en qualsevol context, per contribuir al desenvolupament de la percepció, de l'observació i del gaudi de les formes volumètriques.

Criteris d'avaluació

3.1 Analitzar els llenguatges i els elements tècnics i plàstics d'obres tridimensionals, aportant un criteri personal en la percepció de les seves característiques i particularitats.

El descobriment de les singularitats del llenguatge tridimensional proporcionarà a l'alumnat els recursos per veure, conèixer, sentir i gaudir els principis i fonaments del disseny de formes volumètriques que existeixen al seu voltant. A més, contribuirà al desenvolupament de la seva percepció, accentuant l'observació i la indagació del seu entorn més proper. L'objectiu és que, posteriorment, l'alumnat pugui entendre els diferents tipus de formes volumètriques adaptades al disseny d'objectes elementals d'ús comú. El coneixement d'aquestes tipologies dotarà de les eines necessàries per a l'estudi i l'anàlisi d'altres formes volumètriques de l'entorn. Finalment, es fomentarà l'interès de l'alumnat per les característiques de les obres tridimensionals en els diferents mitjans, contexts i suports, per participar en un procés de recerca, buscant el delit en les manifestacions culturals i artístiques que l'envolten.

Competència 4

Aprendre a interpretar la creació amb una actitud receptiva, aprofundint en les estructures de l'objecte i en la seva lògica interna, per analitzar obres tridimensionals del patrimoni cultural i artístic.

Criteris d'avaluació

4.1 Reconèixer els elements tècnics i plàstics de produccions artístiques tridimensionals, apreciant el valor que aporten al patrimoni artístic i cultural.

4.2 Analitzar amb interès produccions artístiques volumètriques entenent el missatge i la intencionalitat desenvolupats durant el procés de creació.

Educir la mirada és essencial per dotar l'alumnat de les eines necessàries que li permetin veure, descobrir i sentir la creació d'obres artístiques volumètriques. Així, podran reconèixer i disposar dels recursos que possibiliten i faciliten entendre que la forma, la mida, el color i l'acabat final d'una gran part dels objectes produïts per l'ésser humà estan determinats, en gran manera, per les tècniques utilitzades i els materials amb què estan construïts.

De la mateixa manera, l'aprofundiment en aquest coneixement desenvoluparà la capacitat de contemplació i gaudi de composicions artístiques en l'espai, com instal·lacions o intervencions urbanístiques.

Aquest procés d'anàlisi, de coneixement i d'observació dotarà l'alumnat de la capacitat de connectar amb les creacions artístiques del patrimoni cultural de qualsevol lloc i època, incloent-hi les contemporànies. Al mateix temps, l'alumnat identificarà si s'han utilitzat els

recursos i materials de forma responsable i sostenible. Tot això contribuirà al seu creixement personal i al desenvolupament d'un pensament crític i compromès.

Competència 5

Utilitzar les eines pròpies de la creació volumètrica, partint de l'anàlisi d'obres bidimensionals, per experimentar en composicions creatives i expressives dins l'espai tridimensional.

Criteris d'avaluació

5.1 Experimentar i crear produccions volumètriques amb diferents tècniques i eines, plasmant emocions i inquietuds i expressant valors personals i identitaris.

Iniciar-se en el camp de la creació d'obres d'art, d'instal·lacions o d'estructures tridimensionals proporcionarà a l'alumnat una sèrie d'habilitats, destreses i coneixements que permetran descobrir materials i tècniques escultòriques pròpies de la matèria. Durant aquest procés d'experimentació amb diferents instruments escultòrics, l'alumnat tindrà llibertat per expressar-se en diferents mitjans o suports volumètrics. A partir de la percepció dels elements formals d'obres bidimensionals podrà dur a terme una anàlisi i una posterior interpretació de les característiques d'aquestes obres, per submergir-se posteriorment en l'experiència artística de creació d'obres volumètriques. Mitjançant aquesta creació, manifestarà i expressarà, dependent de la tècnica utilitzada, i juntament amb l'estudi del gest, les seves emocions i idees, evidenciant les accions i situacions en la producció i la recepció d'obres d'art volumètriques.

Competència 6

Cohesionar les experiències cognitives i sensorials que conformen el sentit estètic i expressiu, valorant-les de forma constructiva i amb capacitat d'autocrítica.

Criteris d'avaluació

6.1 Reconèixer la capacitat artística d'altres artistes, valorant la identitat cultural i apreciant el valor estètic de les manifestacions artístiques volumètriques.

6.2 Expressar els seus valors personals, idees i sentiments, a través del procés de creació d'obres volumètriques, reconeixent les seves forteses i superant les seves debilitats.

Les diverses experiències cognitives són necessàries per a la innovació de l'aprenentatge en el disseny d'obres volumètriques, que alhora impulsen a pensar i encoratgen la creativitat i participació per entendre el món que ens envolta. A més, si associem aquestes experiències amb les experiències sensorials per mitjà de la vista, l'oïda, el tacte, el gust i l'olfacte en el camp de la creació d'obres tridimensionals, es facilitarà la relació d'informacions, llenguatges i intuïcions pel que fa a un objecte o a una experiència. Aquesta conjugació permetrà a l'alumnat harmonitzar un gran conjunt de capacitats que li donaran peu al desenvolupament del coneixement, buscant respostes a diverses incògnites que li limiten la possibilitat de comprendre el context que ens envolta. D'aquesta manera, podrà

reforçar la seva autoestima, la qual contribuirà al seu creixement personal, però també al desenvolupament de les seves habilitats socials i de les seves capacitats com l'empatia, el sentit comú, etc., que el capacitaran i li permetran desplegar la seva creativitat en el camp artístic i en la creació de les pròpies produccions tridimensionals.

Competència 7

Realitzar obres tridimensionals, descobrint-les com un mitjà de comunicació crític i divers, per estimular el sentit estètic i expressiu i complementar la formació i el creixement personal.

Criteris d'avaluació

7.1 Participar activament en la producció d'obres volumètriques fomentant la diversitat cultural i artística i el compromís amb una societat més justa.

7.2 Crear obres tridimensionals, valorant amb responsabilitat i compromís la sostenibilitat del projecte a desenvolupar i el grau de toxicitat dels materials.

En la creació d'obres volumètriques, la innovació i la sostenibilitat han d'estar molt lligades, perquè és un binomi necessari per contribuir als reptes del segle XXI de manera activa i compromesa amb un mateix, amb la societat i amb el planeta que habitem. Per això, l'alumnat disposarà de les eines, dels recursos i de les tècniques constructives necessàries per dissenyar i elaborar les seves pròpies produccions tridimensionals, atenent principis d'igualtat d'oportunitats quant a accés, participació i aprenentatge.

En un context on les seves creacions volumètriques seran la manifestació de la seva pròpia i genuïna expressió artística, a l'alumnat se li facilitarà l'experimentació amb diverses tècniques, materials i altres recursos necessaris per estimular la iniciativa sense por a equivocar-se, afavorir la comunicació amb el seu entorn, a més de fomentar la seva autoestima personal i artística a través del desenvolupament d'obres volumètriques innovadores i alhora respectuoses amb el medi ambient.

Competència 8

Adquirir domini, agilitat i destresa en la utilització dels mitjans d'expressió del llenguatge tridimensional, coneixent les tècniques i els materials més comuns i descobrint les seves possibilitats expressives, per establir un diàleg enriquit dins un context global i sostenible.

Criteris d'avaluació

8.1 Conèixer les tècniques plàstiques, visuals i audiovisuals en el disseny d'obres volumètriques valorant amb interès les seves possibilitats expressives.

8.2 Crear obres artístiques i culturals tridimensionals amb diversitat de suports i mitjans, aplicant les tècniques més adequades de forma creativa i innovadora.

L'experimentació de l'alumnat amb infinitat de recursos, eines i tècniques en la creació d'obres tridimensionals serà necessària perquè millori la destresa en el seu maneig. L'actitud proactiva de l'alumnat serà clau per anar descobrint i investigant quins materials s'adapten millor al seu objectiu de crear les seves pròpies obres volumètriques, en equilibri

amb el món que l'envolta i atenent principis de sostenibilitat. Per això, haurà de ser conscient de l'impacte de l'ús d'uns materials o d'altres i, així, desenvolupar una mentalitat respectuosa amb el medi ambient que no estigui renyida amb la capacitat de desenvolupar la seva creativitat i la seva identitat com a artista. A més, durant el procés de recepció de diferents produccions artístiques, és important generar en l'alumnat un pensament crític i una presa de consciència de l'ús responsable dels materials, del reciclatge i de l'impacte en el medi ambient posteriors.

Competència 9

Elaborar projectes artístics per produir amb creativitat obres tridimensionals.

Criteris d'avaluació

9.1 Planificar projectes artístics o culturals posant en valor la cooperació com a font de riquesa en la creació artística.

9.2 Avaluuar el procés i el producte final d'un projecte artístic o cultural volumètric convertint els errors en oportunitats personals i socials.

La matèria de Volum ajuda a construir un context educatiu propici per a la planificació i el desenvolupament de projectes educatius sostenibles, tant individuals com col·lectius, proporcionant l'oportunitat a l'alumnat de prendre la iniciativa per idear, dissenyar i projectar les seves pròpies propostes de produccions artístiques volumètriques innovadores i inclusives. Aquests projectes, comptint amb la planificació, atendran les diferents fases de seqüenciació i de partida i s'adaptaran a les competències específiques de la matèria. Però, alhora, també es podran dissenyar projectes artístics interdisciplinaris de creació d'obres tridimensionals, instal·lacions, etc., associant exercicis de diferents matèries en un mateix projecte contextualitzat i integrador, convertint els errors durant el procés de creació en oportunitats personals i socials.

El desenvolupament d'aquests projectes podrà ser una ocasió propícia per orientar l'alumnat en les diferents sortides professionals vinculades a la matèria.

Sabers

Tècniques i materials de configuració

- Experimentació amb materials i instruments escultòrics. Materials sostenibles, naturals, efímers i innovadors, fent ús de les tècniques i de la terminologia específica, en el desenvolupament de processos creatius.
- Anàlisi de les tècniques com a transmissores d'emocions, amb l'aprenentatge i l'estudi del gest, de les idees, de les accions i de les situacions en la producció i la recepció d'obres d'art volumètriques.
- Aplicació de les tècniques del modelatge. Aprendentatge dels processos de molles i buidatge, tècniques bàsiques de reproducció de peces tridimensionals. Principis de talla.
- Experimentació amb les tècniques d'assemblatge i d'articulació per a la creació d'estructures i instal·lacions, establint diàlegs dins un entorn proper.
- Anàlisi de les qualitats emotives i expressives dels mitjans graficoplàstics en cossos volumètrics, com a eina de significació en les pròpies obres.
- Elaborar projectes artístics volumètrics: seqüenciació, fases i equip de treball, per tal de

crear produccions pròpies, individuals o col·lectives.

Elements de la configuració formal i espacial

- Comparació i anàlisi de les formes tridimensionals i del seu llenguatge. Elements estructurals de la forma: línia, pla i textura com a eix vertebrador per al desenvolupament de projectes creatius.
- Anàlisi i cerca de diferents formes volumètriques adaptades al disseny d'objectes elementals d'ús comú com a mitjà d'estudi, per tal de desenvolupar productes des de diferents àmbits.
- Anàlisi i possibles lectures de les manifestacions artístiques del *land art*, de l'*art povera* i del *ready-made*. Art objectual i conceptual, entre d'altres, per poder establir paral·lelismes amb la instal·lació artística contemporània.
- Experimentació i percepció del volum en moviment, mitjançant la llum com a element generador i modelador de formes, del color, de la textura i del tacte.

Anàlisi de la representació tridimensional

- Estudiar i integrar l'escultura i les obres d'art tridimensionals en el patrimoni artístic i cultural per tal de desenvolupar projectes culturals o artístics individuals o col·lectius.
- Estudi de la forma i de l'espai. El buit com a mitjà expressiu de la forma representat al llarg del temps.
- Comparació i possibles lectures dels conceptes de formes geomètriques-orgàniques, obertes-tancades, còncaves-convexes, plenes-buides, de revolució, aplicades a la creació contemporània.

El volum en el procés de disseny

- Comprendre els principis i fonaments del disseny tridimensional per poder elaborar amb creativitat un producte final.
- Estudiar i analitzar projectes d'estructures tridimensionals: modularitat, repetició, gradació i ritme a l'espai, per generar idees creatives en el procés de disseny.
- Interpretar i valorar peces volumètriques senzilles en funció del tipus de producte proposat per poder establir un diàleg dins un context global, sostenible i inclusiu.
- Cercar estudis i professions vinculats als coneixements de la matèria perquè l'alumnat trobi respuestes als seus interessos, en el procés creatiu.